

ASPECTE PRIVIND CONTRIBUȚIA MASELOR POPULARE DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD LA LUPTA PENTRU ALUNGAREA TRUPELOR FASCISTE ȘI SPRIJINIREA RĂZBOIULUI ANTIHITLERIST

SIMION LUPȘAN și ION RUSU-SĂRĂȚEANU

Insurecția națională antifascistă armată de la 23 August 1944 se înscrie ca un moment epocal al întregii noastre istorii. Ea a determinat o cotitură radicală în destinele poporului nostru, a deschis calea înfăptuirii celor mai înalte idealuri de libertate și progres social spre care au aspirat și pentru care au luptat de-a lungul veacurilor generații după generații, patrioții cei mai luminați, forțele cele mai înaintate ale societății românești.

Apreciind marea victorie din August 1944, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, Președintele Republicii Socialiste România releva că ea „a deschis o eră nouă în istoria poporului român — era unor profunde transformări democratice, revoluționare, a realizării deplinei independențe și suveranități naționale, a făuririi unei vieți noi”¹.

Opera tuturor forțelor antifasciste, revoluționare, progresiste și democratice naționale, unite pe o platformă comună ce a avut ca obiective principale înlăturarea dictaturii militaro-fasciste și alungarea trupelor hitleriste, insurecția de la 23 August 1944 a croit poporului nostru drum larg spre înfăptuirea profundelor sale aspirații spre o viață nouă. Insurecția a constituit o puternică expresie a voinței națiunii române de a-și determina singură soarta, unul din acele momente din istoria milenară

¹ Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale prilejuită de sărbătorirea a 30 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă, „Scînteia”, 23 august, 1974.

a poporului nostru cînd s-a manifestat deosebit de pregnant rolul maselor populare ca făuritoare ale istoriei.

Subordonarea politică și economică a României de către Germania nazistă, politica antinațională promovată de dictatura militaro-fascistă, au creat o stare deosebit de gravă în economia românească, generînd un puternic val de nemulțumire împotriva guvernului antonescian și a hitlerismului. În conștiința poporului, a maselor populare se cristaliza tot mai puternic necesitatea imperioasă a ridicării la luptă pentru oprirea cursului nefast al evenimentelor istorice în care fusese antrenată România, împotriva adevăratului vrăjmaș al intereselor noastre naționale — Germania fascistă.

În aceste condiții interne favorabile, Partidul Comunist Român — care în anii premergători celui de-al doilea război mondial a desfășurat o vastă și multilaterală activitate pentru înfăptuirea unității de acțiune a tuturor forțelor democratice și progresiste ale națiunii noastre, în vederea stăvilirii politicii de fascizare a țării, a apărării suveranității și independenței naționale — a acționat ferm pentru pregătirea și înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944.

Trebuie de asemenea menționate și condițiile internaționale favorabile în care a fost organizată insurecția, condiții în cadrul cărora „un rol esențial au avut marile succese obținute pe front de armatele sovietice, care au dus greul celui de-al doilea război mondial; în 1944 ele dădeau lovitură nimicitoare mașinii de război germane, înaintînd victorios și intrînd și pe teritoriul României. Succese importante obțineau, de asemenea, armatele țărilor aliate, contribuind la grăbirea prăbușirii Germaniei”².

Meritul istoric al Partidului Comunist Român constă în faptul că a știut să folosească împrejurările interne și externe favorabile și să organizeze cu succes actul istoric de la 23 August 1944.

Insurecția din August 1944 a avut și un larg ecou internațional pentru că victoria ei și intrarea României în coaliția antihitleristă a accelerat prăbușirea frontului fascist în această zonă a Europei, a dejucat încercările lui Hitler și Antonescu de a organiza pe teritoriul României o linie de rezistență militară, a deschis calea înaintării rapide a armatelor sovietice în Balcani și spre centrul Europei.

Imediat după răsturnarea dictaturii militaro-fasciste „Partidul Comunist Român a trecut la organizarea eforturilor întregului popor pentru participarea la războiul antifascist. Lozincă «Totul pentru front, totul pentru victorie» a unit poporul român într-un uriaș efort de război pentru eliberarea deplină a țării, pentru participarea alături de Uniunea Sovietică, la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei pînă la zdrobirea totală a hitlerismului”³.

În ansamblul acestei lupte generale a poporului român pentru eliberarea întregului teritoriu al țării de sub dominația fascistă și hortică,

2 Ibidem.

3 Ibidem.

pentru sprijinirea războiului antihitlerist pînă la victoria finală asupra fascismului se integrează și lupta maselor populare din județul Bistrița-Năsăud.

* * *

Odiosul dictat de la Viena, prin care „România era obligată să cedeze Ungariei horthyste o parte a Transilvaniei cu o suprafață de 42.243 km² și o populație de aproximativ 2.600 000 locuitori, dintre care majoritatea erau români”⁴ a indignat profund și a stîrnit o furtună de proteste din partea întregii populații a României.

Partidul comunist, numeroase cercuri politice, MADOSZUL, și alte organizații democratice s-au ridicat cu deosebită vigoare împotriva dictatului „a organizat în diferite centre ale țării puternice manifestații populare, au cerut să se treacă la lupta armată pentru apărarea integrității și suveranității patriei”⁵.

Încă din momentul în care s-a aflat că guvernul Gigurtu a acceptat ducerea de tratative cu guvernul Ungariei horthyste, în problema nordului Transilvaniei, un val de adîncă îngrijorare dar și de hotărîre de a apăra glia strămoșească a cuprins și masele populare de pe meleagurile Bistriței și Năsăudului.

Într-un document al Marelui Stat Major se raportează că românii din județul Năsăud sînt hotărîți în cazul în care guvernul ar ceda parte din Transilvania, Ungariei, să nu se supună dominației străine, că vor lupta pînă la moarte pentru că nu mai vreau să ajungă în situația de iobagi. Buletinul informativ pe luna august 1940 al sectorului de pază al județului Năsăud preciza de asemeni că „majoritatea ungurilor sînt foarte îngrijorați de o eventuală stăpînire maghiară” manifestîndu-și fără echivoc teama că „...marii proprietari unguri le va ridica pămînturile din proprietatea lor, care au fost date de statul român prin împrumutări, rămînînd astfel iobagi”⁶.

După ce dictatul de la Viena a devenit cunoscut, populația de pe teritoriile ce urmau a fi ocupate și-a exprimat protestul față de nedreptatea făcută prin manifestații uriașe. Și-n județul Năsăud manifestațiile au luat proporții nemaiîntîlnite. „La Bistrița, alături de români și-au exprimat protestul față de hotărîrea impusă de von Ribbentrop și Ciano și sașii din localitate și din comunele apropiate care au manifestat pe suavi strigînd lozincile „Jos cu dictatul de la Viena”, refuzăm întoarcerea la Ungaria”⁷.

Impresionantă pentru dramatismul acelor zile, pentru hotărîrea de a apăra pămîntul străbun este și scrisoarea colonelului Grigore Bălan, unul din apropiații Dr. Petru Groza, din 31 august 1940, trimisă familiei

4 Comunicat statistic, nr. 1, 15 ianuarie 1945, Imprimeria Institutului Statistic, 1945, p. 14—15 ; Cf. A. Simion, *Dictatul de la Viena*, Ed. Dacia, Cluj, 1972, p. 200.

5 Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construirii socialismului*, vol. I, Ed. pol. 1968, p. 374.

6 Traian Bunescu, *Lupta poporului român împotriva dictatului fascist de la Viena*, Ed. pol. București, 1971, p. 90.

7 A. Simion, *op. cit.*, p. 208.

și în care relatea: „De cînd am aflat dureroasa veste, stau încremenit de durere și mintea mea nu poate să perceapă această groaznică tragedie care a lovit scumpa noastră țară. În calitate de comandant, durerea mea este și mai mare cînd văd jalea și spasmurile durerii ostașilor mei dragi, pe care îi am sub comandă. Peste tot o durere mută, pe care nu ai puterea să o alini, deoarece toate vorbele, oricît de meșteșugite ar fi, nu pot decît să provoace pîraie de lacrimi și scrișniri din dinți”⁸.

Politica de asuprire națională și socială, politica de jaf a administrației horthyste și hitleriste din perioada ocupării nordului Transilvaniei, consecință a dictatului de la Viena, a fost cu greu suportată de masele muncitoare, de țărănime, de intelectualitate cu toate că cu toții aveau convingerea fermă că situația creată prin forță nu putea dura mult.

Dînd glas tocmai acestei convingeri nestrămutate unul din ziarele vremii scria în acele zile: „N-aveți teamă frații mei, n-aveți teamă copii, care rideți așa cum v-au învățat strămoșii voștri, n-aveți teamă fecicarelor care în părul vostru purtați și azi cea mai fermecătoare floare: busuiocul; n-aveți teamă bunici dulci și moșnegi sugubeți care în piinea straiței voastre aveți dospită și azi credința din trecutul trecuturilor neînvînșe, neamul nostru n-a murit niciodată. . . Ardealul își iubește mama și nu vrea o alta vitregă”⁹.

În condițiile ocupației horthyste, situația maselor populare din nordul Transilvaniei s-a înrăutățit foarte mult, nivelul de viață al populației înregistrînd o scădere evidentă. Un mare număr de întreprinderi ce se aprovizionau cu materii prime din sudul Transilvaniei sau de dincolo de Carpați, fiind izolate de sursele de materii prime și-au închis porțile aruncîndu-i în stradă pe muncitori.

În același timp au apărut fenomenele inflației, resimțindu-se puternic lipsa de pe piață a articolelor de primă necesitate ca : alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte. Aceste fenomene au fost însoțite de mărirea impozitelor.

Înrăutățirea situației economice a dus la mari nemulțumiri în rîndul maselor populare. Ocupanții horthysti au introdus un regim de cruntă teroare pentru a înăbuși în fașă orice nemulțumire a oamenilor muncii. „Cei ce se împotriveau măsurilor introduse de autorități erau trimiși pe front, în detașamente de muncă forțată, în campanii speciale de muncă fiind supuși unui regim de exterminare”¹⁰.

Trupele fasciste și autoritățile de ocupație, organizațiile paramilitare cu caracter fascist au schingiuit în nordul Transilvaniei mii de oameni. „În decurs de numai doi ani de stăpînire a fasciștilor unguri (1940 --1942) au fost uciși. . . fără nici un motiv și fără de judecată un număr de 991 de români. Totodată în aceeași perioadă de timp au fost înregistrate un număr de 6.813 cazuri grave de maltratări și schingiuri”¹¹.

8 Traian Bunescu, *Op. cit.*, p. 126.

9 --- „*Universul*”, 2 septembrie 1940.

10 A. Simion, *Op. cit.*, p. 243.

11 *Ibidem*, p. 244.

Autoritățile fasciste au practicat în masă trimiterea populației românești din nordul Transilvaniei — între care și din județul Bistrița-Năsăud — la muncă forțată în Germania. Conform unor date „în cei patru ani de ocupație horthystă în nordul Transilvaniei un număr de peste 20 de mii de români, bărbați între 17—65 de ani au fost ridicați de la casele lor și trimiși la diferite munci în Germania. O mare parte din aceștia, supuși la tot felul de privațiuni și-au pierdut viața”¹².

După aproape patru ani de dictatură militaro-fascistă, de rezistență eroică, poporul român și-a manifestat plener voința sa de luptă atita vreme înăbușită, prin insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă din August 1944 care a dus la eliberarea României de sub dominația fascistă și a marcat începutul revoluției populare, deschizând o nouă eră în istoria poporului român.

Actul insurecțional de la 23 August 1944 a creat premisele ștergerii odiosului dictat de la Viena și a dat un puternic avânt luptei maselor populare din nordul Transilvaniei pentru eliberare, pentru drepturi și libertăți democratice.

Adresindu-se acestora încă din primele zile de după insurecție Partidul Comunist Român îndemna: „Ridicați-vă la înălțimea strămoșilor noștri marii luptători Horia, Cloșca și Crișan. Loviți în spatele cotropitorilor fasciști, dușmani de moarte ai libertății și dreptății noastre, alăturați-vă luptei armate române și sovietice împotriva dușmanului comun”¹³.

Ascultind cuvîntul partidului, chemarea pămîntului străbun, ostașii armatei noastre, masele populare între care și cele de pe meleagurile Bistriței și Năsăudului, alături de armata sovietică s-au avîntat cu mult eroism și curaj în luptă.

Printre cei mulți care au murit în lupta cu hordele fasciste se numără și generalul Grigore Bălan din localitatea Blăjeni de lângă Bistrița care a căzut în timp ce conducea divizia I de Munte în luptele de pe linia Tîrgu Secuiesc—Odorhei înainte de a-și vedea localitatea natală eliberată. Demnă de remarcat este și fapta căpitanului George Scridon din Mocod care după ce în trei rînduri a refuzat să participe la războiul împotriva Uniunii Sovietice — pentru care a fost pedepsit conform legii marțiale — imediat după 23 August 1944 a cerut să plece voluntar pe frontul antihitlerist.

Relatînd faptele sale vitejești săvîrșite pe frontul antihitlerist pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei un ziuar ostășesc scria: „... a luat parte cu unitatea sa numai în linia I în toate luptele date de Divizia 18 infanterie... s-a distins printr-un curaj deosebit pe care știa să-l transmită unității sale prin exemplul personal... A fost întotdeauna în mijlocul soldaților săi dragi atît în vîltoarea luptei cit și în clipele de răgaz... din cauza rănii a încetat din viață în ziua de 13 ianuarie 1945 la ambulanța cazărml”¹⁴.

12 Ibidem, p. 246.

13 — Scînteia, 21 septembrie 1944.

14 Col. V. Anescu, Col. C. Antip, ș.a., **România în războiul antihitlerist**, Ed. Militară, 1966, p. 382.

Comunicarea ziarului era exactă cu excepția ultimei afirmații, adică că viteazul ofițer ar fi murit. Ce se întâmplase? Ostașul de ordonanță și ofițerul fiind amândoi din Transilvania își făgăduiseră reciproc că dacă unul din ei va muri celălalt va face totul ca trupul neînsufletit al tovarășului său să fie înmormântat în pământul patriei. Conform promisiunii ostașul ridică trupul neînsufletit al celuilalt cu gândul să-și ducă la îndeplinire promisiunea făcută. „În timp ce-l transporta spre uimirea ordonantei acesta își dădu seama că în trupul ce părea neînsufletit mai pâlpaia viața. Dus la spital medicii au reușit să-l salveze”¹⁵.

Trupele sovietice învingătoare care în octombrie 1944 au pătruns și pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud găseau la populația eliberată nu numai sentimentul de ușurare și bucurie ci și întregul sprijin, locuitorii dovedindu-se a fi vrednice călăuze, alături cu arma în mână reușind să dejoace planul trupelor fasciste și să le izgonească înainte chiar de venirea trupelor sovietice.

Sînt semnificative din acest punct de vedere acțiunile întreprinse de sătenii din comunele Salva și Coșbuc. „În plină noapte un grup de oameni din comuna Salva hotărînd să zădărnicească aruncarea în aer a podului de peste Sălăuța, plănuită de trupele horthyste, au pornit într-ocolo cu toate că în localitate se găseau mai multe subunități inamice. În mijlocul satului ei întîlnesc o mașină cu armament. După ce imobilizează șoferul se înarmează cu armamentul care le era necesar dar nu reușesc să împiedice distrugerea podului fiindcă acesta fusese deja minat. Ei hotărîsc atunci să dezarmeze subunitățile horthyste din sat și reușesc să facă acest lucru după ce li se alătură și alți cetățeni. S-au înarmat apoi cu pistoale automate, două mitraliere grele așezate pe chesoane, câteva aruncătoare de mine și un tun antitanc, toate capturate. Se așteptau să fie atacați acum de alte trupe fasciste și într-adevăr dinspre Coșbuc se îndrepta spre Salva o coloană hitleristă. La riposta hotărîită dată de țărani cu mitralierele și tunul antitanc, fasciștii socotesc că au sosit trupele sovietice și au rupt-o la fugă. În comuna Coșbuc sătenii au reușit să împiedice minarea unor obiective de către trupele hitleriste zădărniciind cu forța armelor o retragere organizată și silind pe ostașii germani să-și părăsească căruțe, echipament și numeroase bunuri jefuite printre care și o turmă de 600 de oi”¹⁶.

În cadrul acțiunilor de luptă ce s-au desfășurat pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud împotriva trupelor hitleriste și horthyste se înscrie și actul de curaj al sătenilor din Urmeniș, care cerînd arme s-au alăturat ostașilor români în lupta desfășurată de aceștia contra hitleriștilor. „Un grup de săteni, care odinioară în armată fuseseră artileriști, au încadrat un tun antitanc și au tras cu el asupra dușmanului; un alt țaran a tras cu o pușcă mitralieră; mai mulți locuitori au aprovizionat batalionul cu apă și au ajutat la transportul muniției”¹⁷. Acțiunea lor a fost con-

15 Ibidem.

16 Ibidem, p. 266.

17 — *Județul Bistrița-Năsăud pe coordonatele sfertului de veac de la proclamarea Republicii*, Culegere de studii și articole, Editată de Comitetul județean P.C.R. Bistrița-Năsăud, 1972, p. 20.

semnată la loc de cinste în jurnalul de operațiuni al Armatei I-a române. Acțiuni de ajutorare a armatei române și sovietice au avut loc la Vișuia precum și în alte localități de pe cuprinsul județului.

La sfârșitul lunii octombrie 1944 trupele fasciste și horthyste au fost alungate și de pe aceste meleaguri. După ani de asuprire, de umilință și persecuții oamenii erau din nou liberi. Dar războiul lăsase și aici suferințe greu de îndurat. Din aproape fiecare familie lipseau cei *dragi*, mulți dintre ei pentru totdeauna. În retragerea lor fasciștii au pustiit tot ce găseau în cale, au ridicat o mare parte din populația pașnică, în primul rând bărbați, îngroșând astfel rândurile celor duși la muncă forțată în Ungaria și Germania. Activitatea economică era dezorganizată. „Din 29 fabrici cîte existau în 1944 pe cuprinsul județului (din care 10 de che-restea) și în care lucrau cca. 5.000 de muncitori, în timpul războiului și retragerii trupelor fascisto-horthyste au fost distruse total 16 fabrici iar parțial și celelalte”¹⁸, trebuind să adăugăm la acestea distrugerile de poduri, de căi ferate etc.

Cît privește agricultura — îndeletnicirea covârșitoarei majorități a populației județului — aceasta era lipsită de brațe de muncă, de inventarul viu sau mort, recolta era nestrînsă, ogoarele în paragină prezentau „...o sumbră priveriste a naturii moarte”¹⁹.

Dar viața trebuia să reintre în normal, rănile războiului trebuiau vindecate, viața cerea ca oamenii să nu se lase copleșiți. La ape-lurile Comitetului județean al P.C.R., ale prefecturii, cu un efort de voință greu de descris, muncitorii, țărani și intelectualii bărbați și femei, indiferent de naționalitate au pornit la opera de refacere. Ei au în-țeles că „datoria sfîntă a tuturor — cum se sublinia într-o chemare a Comitetului județean P.C.R. — este să se înregimenteze sub faldurile drapelului muncii, cerută de refacerea întregii vieți sociale...” și au ac-ționat pentru a face să „dispară urmele trecutului și noua viață socială să se instaureze pe meleagurile străbune”²⁰.

Drept urmare, într-un timp relativ scurt s-a restabilit circulația pe șosele prin deminarea lor și prin refacerea provizorie sau definitivă „a 37 de poduri în lungime de 947 m”²¹. S-a trecut la refacerea întreprin-derilor, au fost luate măsuri de aprovizionare a populației cu mărfuri de strictă necesitate, s-au întreprins măsuri energice de combatere a epi-de-miilor și bolilor etc.

Dar tocmai pentru ca acest proces să poată fi accelerat și amplificat, în fața întregului popor stătea sarcina patriotică a sprijinirii prin toate mijloacele a frontului pînă la victoria finală asupra fascismului. „Totul pentru front, totul pentru victorie” era lozincă aceluia moment istoric pe care P.C.R. o adresase clasei muncitoare, întregului popor.

Înșușindu-și întrutotul această lozincă Comitetul județean de par-tid, Prefectura județului Năsăud într-un apel adresat maselor din județ

18 — Arhiva Comitetului județean P.C.R. Bistrița-Năsăud, Fond. 4, dosar nr. 637, F. 6.

19 Ștefan Pop, O pagină de istorie, Tipografia „Minerva”, Bistrița, 1947, p. 36.

20 Ibidem, p. 17.

21 Ibidem, p. 31.

la 27 ianuarie 1945 spuneau „Războiul continuă, frontul a fost împins pe teritoriul german și deci se apropie de sfârșit. Dar pentru ca el să poată fi terminat în cât mai scurt timp și ca să putem reveni la o viață pașnică și pentru ca să se întoarcă toți la vetrele lor trebuie ca noi cei care suntem în dosul frontului să sprijinim cu tot ce avem și cu tot ce au nevoie, ca: alimente, îmbrăcăminte și altele, armatele sovieto-române de pe front.

Nici un sacrificiu nu este prea mare, dacă prin aceasta putem scurta războiul și înfăptui o pace durabilă. Soldații își sacrifică viața și sîngele lor pe front pentru zdrobirea dușmanului comun, iar noi să dovedim prin muncă, disciplină și înțelegerea noastră că suntem cu totul alături de ei în această luptă”²².

Privindu-se în mod conștient de bunurile de cea mai strictă necesitate, înfruntînd foamea și zădărnîcind uneltirile reacțiunii, manifestînd un eroism, similar prin substanța sa, cu cel al ostașilor de pe front, masele populare de pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud, au reușit să trimită pe front „142 vagoane cu diferite produse”²³. La acestea se adaugă predarea, conform art. 7 din Acordul de armistițiu comisiei aliate de control, a unei cantități de „36 vagoane cereale, o jumătate vagon plante oleaginoase, 45 vagoane de furaje, 7,5 vagoane zarzavaturi... și peste 3570 vite mari”²⁴.

În acest mod masele populare și de pe aceste locuri au înțeles atunci că numai „după distrugerea definitivă a hitlerismului, dușman al popoarelor pașnice se va naște o lume nouă, democrată în care poporul și numai poporul își va avea cuvîntul”²⁵.

Și această lume — prin lupta eroică a clasei muncitoare, a maselor populare conduse de P.C.R. — s-a născut, este lumea socialismului victorios care, acum la împlinirea a 3 decenii de la eliberarea României de sub dominația fascistă se găsește în epoca înfloririi și dezvoltării sale multilaterale.

²² Ibidem, CXII.

²³ Ibidem, p. 25.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem, CXII.

DES ASPECTS CONCERNANT LA CONTRIBUTION DES MASSES
POPULAIRES DU DEPARTEMENT BISTRIȚA-NĂSĂUD A LA LUTTE
MENÉE POUR CHASSER LES TROUPES FASCISTES ET POUR
AIDER LA GUERRE ANTIHITLÉRIENNE.

RESUME

L'odieux Diktat de Vienne, imposé à la Roumanie par l'Allemagne hitlérienne et l'Italie fasciste le 30 août 1940, a déterminé le fait qu'un territoire d'environ 45.000 km² du nord de la Transylvanie est entré dans la possession de l'état hongrois horthyste. La nouvelle de ce diktat a suscité dans le pays de Bistrița et de Năsăud, comme dans toute la Roumanie, une vague de protestations et de cris d'indignation.

Pendant l'occupation horthyste, la situation des masses populaires s'est aggravée considérablement : des milliers d'ouvriers ont été congédiés par suite de la cessation du travail dans certaines entreprises du nord de la Transylvanie ; le phénomène de l'inflation est apparu. Les autorités horthystes ont introduit un régime de terreur en réprimant toute tentative d'opposition aux mesures prises par elles. Pendant les quatre années d'occupation horthyste du nord de la Transylvanie, plus de 20.000 Roumains, hommes âgés de 17—65 ans, ont été arrêtés et déportés en Allemagne. Un grand nombre des déportés sont morts à cause des privations auxquelles ils avaient été soumis.

L'insurrection nationale antifasciste armée de 23 Août 1944, qui a ouvert une ère nouvelle dans l'histoire du peuple roumain, a créé les prémisses de l'abolition du Diktat de Vienne, a imprimé un puissant essor à la lutte des masses populaires du nord de la Transylvanie pour la libération, pour obtenir les droits et les libertés démocratiques. À l'appel du P.C.R., les masses populaires se sont alliées à la lutte menée par les armées soviétiques et romaines pour chasser les envahisseurs hitlériens. Dans ce contexte, il faut mentionner les actions héroïques des paysans de Salva, Coșbuc et Urmeniș, qui, les armes à la main, ont contribué à chasser les occupants hitlériens et horthysts.

Après la victoire sur les armées fascistes, les travailleurs du pays de Bistrița et de Năsăud entendant le mot d'ordre du P.C.R. : „tout pour le front, tout pour la victoire” ont expédié pour le front plus de 142 wagons de produits alimentaires et de vêtements, en faisant preuve d'un admirable esprit de sacrifice et de patriotisme.